

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Идентификациона
налепница

ПАЖЉИВО НАЛЕПИТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

PROBNI ISPIT DRŽAVNE MATURE
šk. god. 2022./2023.

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

SRP.53.SR.R.K1.28

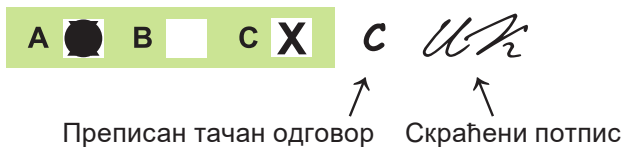

53719

Начин означавања одговора на листу за одговоре:

Начин исправљања грешака на листу за одговоре:

Начин исправљања грешака у испитној књижици:

ОПШТА УПУТСТВА

Пажљиво прочитајте сва упутства и следите их.

Не окрећите страницу и не решавајте задатке док то не одобри водитељ испитне просторије.

Налепите идентификационе налепнице на све испитне материјале које сте добили у сигурносној кеси.

Испит траје **90** минута.

Испред сваке групе задатака наведено је упутство за решавање. Пажљиво га прочитајте.

Пишите читко. Нечитки одговори ће се бодовати са нула (0) бодова.

На 2. страници ове испитне књижице приказан је начин исправљања грешака.

Приликом исправљања погрешака потребно је ставити параф (искључиво скраћени потпис, а не пуно име и презиме).

Користите искључиво хемијску оловку која пише плавом или црном бојом.

Када решите задатке, проверите своје одговоре.

Желимо Вам много успеха!

Ова испитна књижица има 28 страница, од тога 4 празне.

I. Књижевност

Задаци уз полазни текст

Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан.
Тачне одговоре треба да означите знаком X на листу за одговоре.
Тачан одговор доноси један бод.
Задаци од 1. до 9. односе се на полазне текстове.

Пролог

Ја видех Троју, и видех све.
Море, и обале где лотос зре,
и вратих се, блед и сам.
На Итаки и ја бих да убијам,
ал кад се не сме,
бар да запевам
мало нове песме.

У кући ми је пијанка, и блуд,
а тужан је живот на свету, свуд –
изузе оптимисте!
Ја нисам певач проданих права,
ни ласкало отмених крава.
Ја певам тужнима:
да туга од свега ослобођава.

Нисам патриотска трибина.
Нит марим за славу Поетика.
Нећу да прескочим Крлежу, ни Ћурчина,
нити да будем народна дика.
Судбина ми је стара,
а стихови мало нови.

Али: или нам живот нешто ново носи,
а душа нам значи један степен више,
небу, што високо, звездано, мирише,
ил нек и нас, и песме, и Итаку, и све,
ђаво носи.

Милош Црњански

1. С којим се митским јунаком идентификује лирски субјекат?

- A. с Ахилејем
- B. с Одисејем
- C. с Херкулом
- D. с Прометејем

(1 бод)

2. У којем се стиху лирски субјекат супротставља књижевној традицији?

- A. „а тужан је живот на свету, свуд – / изузев оптимисте!”
- B. „Нисам патриотска трибина. / Нит марим за славу Поетика.”
- C. „Ја видех Троју, и видех све. / Море, и обале где лотос зре,”
- D. „Ја певам тужнима: / да туга од свега ослобођава.”

(1 бод)

3. Обележја које књижевне врсте има ова песма?

- A. химне
- B. елeгије
- C. трагедије
- D. манифеста

(1 бод)

Прољећа Ивана Галеба (одломак)

По сунчану дану, смрт се дјетету привиђа као немогућност, као чисти бесмисао. Осјећање властитог бића у дјетету тако је јако да рађа осјећајем неуништивости. Дјетиње ја не подноси негације. Помисао престанка просто је неспојива с осјећајем постојања: та његова суштина, сама његова срж, и јест баш у томе, у том виду неуништивости, у том осјећају вјечног трајања. Смрт је само за друге. Она припада не-ја. Она је својственост, она је, штавише, баш најприсније обиљежје оног широког, пространог, небројеног не-ја које наспрам нама и свуд око нас стоји. Смијешно! Чиста протурјечност, апсурд! Како би се ја одједном могло да преобрне у своју сушту супротност – у не-ја! Да, смрт је само за друге. Ма које од лица наднесених над огледалом језера може да нестане. То ће бити болно, то ће бити жалосно, али, на концу, то је само нестанак једне јединке, и ништа више. (...) То није (та схватите, људи!) само моја смрт, то је катаклизма свега! Нашим нестанком нестаје све, баш све, па и само мјерило постојања и непостојања. Оно што времену даје ток, то су куцаји нашег срца у њему: оно што простору даје просторност, то је кретање наше мисли кроза њ. И стога, нашим нестанком не остаје упражњено тек наше мјесто у простору, већ се сам простор одједном сплошњава у беспросторност, у непостојање.

Владан Десница

4. Која се од наведених тврдњи односи на полазни текст?

- A. Текст је епистоларан.
- B. Тема текста је људско памћење.
- C. Наратор мери простор откуцајима срца.
- D. Деца и одрасли другачије размишљају о смрти.

(1 бод)

5. Како дете разуме смрт?

- A. Сматра је природном.
- B. Не повезује ју са собом.
- C. Смрт је катаклизма свега.
- D. Сматра је делом свог искуства.

(1 бод)

6. Који се појам односи на дететов доживљај властитог бића?

- A. апсурд
- B. бесмисао
- C. непостојање
- D. неуништивост

(1 бод)

Фудбал на крају рата (одломак)

У књизи „Хиљаду голова” Моше Марјановића, мени најдражој, испричана је историја нашег пораза против Уругваја, изведеног помоћу једног полицајца који је непрописно утрчао у терен. То се све види из неких фотографија. Мама се љутила: „Спорт само ствара загрижену мржњу између два нормална човека, до истребљења!” Ујак је питао: „Па како онда да се зна ко је бољи!” Она му је одговорила: „Никако!”

Највећи клуб свих времена звао се БСК, најбољи играчи били су Пиола и Меаца, од голмана Планичка. Тата је грдио маму: „Зашто не пустиш то дете да шутира лопту на свежем ваздуху!” Мама је рекла: „Јест, па да му сломи ногу!” Тетке су питале: „Зар му није доста радио-апарата марке Менде, који преноси све те утакмице уз неподношљиву вику!” Ујак је објаснио: „Господин Радивоје Марковић, кога лично познајем, мора да се дере као репортер, како би надвикао све оне барабе!” Код нас у кући мама је навијала за Зару Леандер, тетке за Роланда Колмана, ујак и ја за Београдски спортски клуб у плавим гаћама. Ми смо били доста разједињени у погледу навијања за поједине ствари из спорта и живота, ово се понекад примећивало.

Бора Ћосић: „Приче о занатима”

7. За кога су у фудбалу навијале јунакове тетке?

- A. за Уругвај
- B. за Зару Леандер
- C. за Роланда Колмана
- D. за Београдски спортски клуб

(1 бод)

8. Због чега се репортер морао дерати?

- A. јер слабо чује
- B. такав му је глас
- C. мора да надгласа навијаче
- D. зато што деца шутирају лопту

(1 бод)

9. Зашто се мајка противила да јој син игра фудбал?

- A. инатила се оцу
- B. бојала се за његово здравље
- C. навијала је за противнички клуб
- D. мислила је да није довољно талентован

(1 бод)

Задаци без полазног текста

Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан.
Тачне одговоре треба да означите знаком X на листу за одговоре.
Тачан одговор доноси један бод.

10. Које стихове повезује укрштена рима?

- A. сваки други стих
- B. два узастопна стиха
- C. крај стиха и полустиха
- D. унутарње и вањске стихове

(1 бод)

11. Шта је од наведеног оксиморон?

- A. фигура мисли супротна хиперболи
- B. изостанак интерпункције у стиховима
- C. обртање реда речи или делова реченице
- D. стварање новог појма спајањем противречних појмова

(1 бод)

12. Који је од наведених израза заснован на контрасту?

- A. Бити на коњу.
- B. Гладан сам као вук.
- C. Сит гладном не верује.
- D. Чекам те целу вечност.

(1 бод)

13. Која се од наведених дефиниција односи на појам сижеа?

- A. Уметнички распоред догађаја у делу.
- B. Збир узрочно-последично повезаних догађаја.
- C. Образлагање поступака неког лика или увођења нових мотива.
- D. Мотиви епских народних песама који су заједнички многим народима.

(1 бод)

14. У којој епохи је настала трагедија?

- A. у антици
- B. у ренесанси
- C. у класицизму
- D. у средњем веку

(1 бод)

15. Који јунак започиње српски устанак против турске власти у песми „Почетак буне против дахија”?

- A. Црни Ђорђе
- B. Стојан Јанковић
- C. Марко Краљевић
- D. Бановић Страхиња

(1 бод)

16. На којем је народном веровању утемељена песма „Женидба Милића Барјактара”?

- A. Младенка не сме видети младожењу пре свадбе.
- B. Лепе девојке су уклете и лепота им доноси несрећу.
- C. Ако на дан венчања пада киша, брак ће бити несрећан.
- D. Женски демони или суђенице одређују судбину детета.

(1 бод)

17. Које од наведених дела припада српској средњовековној књижевности?

- A. „Слово љубве”
- B. „Мрачајски прото”
- C. „Живот и прикљученија”
- D. „Житије хајдук Вељка Петровића”

(1 бод)

18. Шта је од наведеног био Глигорије Дијак?

- A. војник
- B. травар
- C. владар
- D. преписивач

(1 бод)

19. Која се од наведених тврдњи односи на класицизам у српској књижевности?

- A. Настаје почетком 19. века.
- B. Узоре налази у античкој књижевности.
- C. Роман је најзаступљенија књижевна врста.
- D. Вук Караџић представља централну фигуру епохе.

(1 бод)

20. Који од наведених ликова у комедији „Тврдица” Јована Стерије Поповића долази до циља захваљујући својем лукавству?

- A. кир Дима
- B. кир Јања
- C. Мишић
- D. Петар

(1 бод)

21. Која тврдња о делима Ђуре Јакшића **није** тачна?

- A. Настала су у периоду романтизма.
- B. Песма „Вече” је лирски двојев са птицама.
- C. Лирски субјекат песама „На Липару” је срећан и раздраган.
- D. У песми „Поноћ” лирски субјекат се сусреће с духом умрле мајке.

(1 бод)

22. Шта тематизује „Горски вијенац” Петра Петровића Његоша?

- A. унијаћење народа
- B. проблем потурица
- C. млетачку окупацију
- D. борбу за слободу Србије

(1 бод)

23. Који је главни мотив песничке збирке „Ђулићи увеоци” Јована Јовановића Змаја?

- A. мртва драга
- B. стваралаштво
- C. породична срећа
- D. неузвраћена љубав

(1 бод)

24. Која се тврдња односи на дело „Пилипенда” Симе Матавуља?

- A. По врсти је новела.
- B. Главни јунак је Јурета.
- C. Радња је смештена у Нишу.
- D. Настала је у епохи романтизма.

(1 бод)

25. Пажљиво прочитајте одломак:

„Да бог сачува сваког такe позајмице!... Знаш кад се оно ономлане оделих од брата. Остадох једин, са женом и децом... Куд ћу и шта ћу? (...) Дај да се задужи, да се начини макар мало, крова над главом. Кад, ал' хоћеш... Не мо'ш ишчупати паре да клечиш! Дају ти, али по дупло. Најпосле зажмурим, па хајд, оном нашем Чивутину, Узловићу поганом. 'Дај, забога и побогу!...' Види, где ти је преша, па шиша како он хоће.”

Из којег је дела наведени одломак?

- A. „Ветар” Лазе Лазаревића
- B. „Данга” Радоја Домановића
- C. „Поварета” Симе Матавуља
- D. „Глава шећера” Милована Глишића

(1 бод)

26. Ко је најзначајнији драмски писац реализма?

- A. Лаза Костић
- B. Душан Ковачевић
- C. Бранислав Нушић
- D. Јован Стерија Поповић

(1 бод)

27. Шта је тема приповетке „Вођа” Радоја Домановића?

- A. одлука кмета да жигоше народ
- B. корумпираност представника власти
- C. духовно слепило народа који прати странца
- D. амбиција јунака да постане народни посланик

(1 бод)

28. Који је од наведених аутора представник модерне?

- A. Јаков Игњатовић
- B. Ђура Јакшић
- C. Бранко Радичевић
- D. Милан Ракић

(1 бод)

29. Која је од наведених тврдњи о Петру Кочићу тачна?

- A. Припадник је мостарског књижевног кружока.
- B. Пише искључиво поезију љубавног карактера.
- C. Сатирички приказује друштвене прилике у Босни.
- D. Један је од најистакнутијих српских авангардиста.

(1 бод)

30. Који лик из драме „Коштана” Борисава Станковића жали за својим младим данима?

- A. Митке
- B. Стана
- C. Стојан
- D. Коштана

(1 бод)

31. Пажљиво прочитајте наведене стихове песме „Сунцокрети” Јована Дучића:

„С истока краљи, обучени
У тешко злато, стоје плачни;
И жреци сунца, наспрам сени
Просјачки вапе у час мрачни.”

На којој се стилској фигури заснивају наведени стихови?

- A. на поређењу
- B. на апострофи
- C. на ономатопеји
- D. на персонификацији

(1 бод)

32. Када се јавља авангарда у српској књижевности?

- A. почетком 19. века
- B. крајем 19. века
- C. почетком 20. века
- D. крајем 20. века

(1 бод)

33. Како се зове авангардни часопис око којег су се окупљали представници социјалне литературе?

- A. „Даница”
- B. „Нова литература”
- C. „Славеносербски магазин”
- D. „Српски књижевни гласник”

(1 бод)

34. Пажљиво прочитајте одломак из дела „Госпа Нола” Исидоре Секулић:

„Иде лепотица моја за процесијом, код часних сестара је учила шити, види сваког ђавола у сваком буџаку моје куће. Е, а сунце на небу не види... У шталу да је привежеш!... Морам говорити с њеном мајком, узећу је на бригу као своје дете, не могу пустити да добра и лепа девојка остане луда, и вуче батине од мужа целог века.”

На који се књижевни лик односи наведени одломак?

- A. на Ленку
- B. на Паулу
- C. на Катицу
- D. на Јулицу

(1 бод)

35. Ко је од наведених аутора представник надреализма?

- A. Бранко Миљковић
- B. Растко Петровић
- C. Исидора Секулић
- D. Милош Црњански

(1 бод)

36. Које је од наведених дела написао Бранко Ћопић?

- A. „Ватра и ништа”
- B. „Балкански шпијун”
- C. „Башта слъезове боје”
- D. „Енциклопедија мртвих”

(1 бод)

37. Која се од наведених тврдњи односи на роман „Хазарски речник” Милорада Павића?

- A. Радња је смештена у 12. век.
- B. Садржи две књиге о Хазарима.
- C. Постоји мушки и женски примерак књиге.
- D. Роман се састоји из десет хиљада одредница.

(1 бод)

38. Пажљиво прочитајте одломак из дела „Проклета авлија” Иве Андрића:

„Вратио се у Смирну измењен и много старији на изглед. И ту се нашао усамљен. Од Грка га је делило све а са Турцима везивало мало шта. Вршњаци са којима је још пре неколико година проводио време у игри и забави били су већ туђи и далеки као да су људи другог нараштаја. Постао је човек који живи са књигама.”

На који се књижевни лик односи наведени одломак?

- A. на Заима
- B. на Хаима
- C. на Ћамила
- D. на Карађоза

(1 бод)

39. Пажљиво прочитајте стихове песме „Триптихон за Еуридику” Бранка Миљковића:

„Горка суза у срцу. На кужном ветру сам.
Никад да се заврши тај камени сан
Пробудити те морам Еуридиком мртва.”

С ким се поистовећује лирски субјекат?

- A. с Орфејем
- B. с Одисејем
- C. с Фениксом
- D. с Прометејем

(1 бод)

40. Који је ракурс примењен у сцени филма на приказаној фотографији?

- A. доњи ракурс
- B. десни ракурс
- C. горњи ракурс
- D. нормалан ракурс

(1 бод)

II. Језик

Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан.
Тачне одговоре треба да означите знаком X на листу за одговоре.
Тачан одговор доноси један бод.

41. Који назив **није** написан у складу с правописном нормом?

- A. Матица српска
- B. Српско народно позориште
- C. Српска академија наука и уметности
- D. Министарство спољних послова републике Србије

(1 бод)

42. У којој се од наведених речи јавља велар (задњонепчани глас)?

- A. око
- B. уво
- C. нос
- D. уста

(1 бод)

43. Који је од наведених глагола непрелазни?

- A. добити
- B. лежати
- C. гледати
- D. заливати

(1 бод)

44. Која је од наведених речи настала комбинованом (префиксално-суфиксалном) творбом?

- A. писац
- B. писање
- C. потписник
- D. писмоноша

(1 бод)

45. Која је од наведених зависнословених реченица последична?

- A. Није чуо будилицу јер је јако чврсто спавао.
- B. Да није тако чврсто спавао, чуо би будилицу.
- C. Ако је тако чврсто спавао, није чуо будилицу.
- D. Толико је чврсто спавао да није чуо будилицу.

(1 бод)

46. Које су од наведених речи пароними?

- A. значење и значај
- B. паметан и бистар
- C. богатство и сиромаштво
- D. коса (алат) и коса (власи)

(1 бод)

47. Која се тврдња **не односи** на шумадијско-војвођански дијалекат?

- A. Има седам падежа.
- B. Екавски је дијалекат.
- C. Спада у групу новоштокавских дијалеката.
- D. Вук Караџић га је изабрао за основу књижевног језика.

(1 бод)

48. У којем је од наведених функционалних стилова уобичајена употреба жаргонизама и дијалектизама?

- A. у научном
- B. у разговорном
- C. у публицистичком
- D. у административном

(1 бод)

49. Који је од наведених језика јужнословенски?

- A. руски
- B. чешки
- C. пољски
- D. бугарски

(1 бод)

50. У којем је веку славеносрпски језик изашао из употребе?

- A.** у 17. веку
- B.** у 18. веку
- C.** у 19. веку
- D.** у 20. веку

(1 бод)

III. Књижевност и језик

Задачи кратког одговора

На следеће задатке одговорите кратким одговором (с једном речи, с неколико речи или једноставном реченицом).

Одговоре упишите **само** на предвиђено место у испитној књижици.

Тачан одговор доноси један бод.

51. Која се стилска фигура народних песама састоји од питања, негације и одговора?

_____ (1 бод)

52. Како се зове строфа састављена од осам стихова?

_____ (1 бод)

53. Које је књижевне врсте кратка, поучна прича у којој се као ликови појављују животиње, предмети или биљке?

_____ (1 бод)

54. Како се зове фигура мисли којом се духовито и подсмешљиво исказује мисао супротна од онога што се казује речима?

_____ (1 бод)

55. За коју је прозну врсту карактеристичан стереотипни почетак „Био једном један краљ” и завршетак „И живели су срећно до краја живота”?

(1 бод)

56. Пажљиво прочитајте наведену реченицу и одговорите на следећих пет питања.

Из лименог шпорета ветар би у налетима истеривао праменове дима, који би за тренутак залепршали око високог танког чунка, као грива.

- 56.1. Која се гласовна промена јавља у множинској форми придева **танак** (→танки)?

(1 бод)

- 56.2. У којем је облику глагол **истеривати** (**би истеривао**) у наведеној реченици?

(1 бод)

- 56.3. Како гласе две именице које се у реченици јављају у акузативу?

(1 бод)

- 56.4. Коју службу у наведеној реченици врши синтагма **као грива**?

(1 бод)

56.5. Како гласе антоними речи **висок** и **танак**?

(1 бод)

Празна страница

Празна страница

Празна страница

Празна страница